

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Α΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Ο Σωκράτης για τη φιλία

Τίτλος:

«Φιλία, μέγιστον αγαθόν»

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Φιλία, μέγιστον αγαθόν

Δημιουργός

Καλλιόπη Λαζαρίδου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

(Προτεινόμενη) Τάξη

Α΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Νοέμβριος 2013

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Ενότητα 10^η: Ο Σωκράτης για τη φιλία [Ξενοφών, «Απομνημονεύματα» 2.4.1-7 (διασκευή)].

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

I. Φιλολογικής Ζώνης

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση)

Νεοελληνική Γλώσσα

Νεοελληνική Λογοτεχνία

II. Άλλα γνωστικά αντικείμενα

Αγγλική Γλώσσα

Εικαστικά

Θρησκευτικά

Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή

Μουσική

Φιλοσοφία

III. Ημιτυπικές και άτυπες διαδικασίες εκπαίδευσης

Ερευνητικές εργασίες - Project

Χρονική διάρκεια

5-6 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής, αίθουσα με εξοπλισμό προβολής.

II. Εικονικός χώρος: διαδίκτυο, [ηλεκτρονική τάξη](#) του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου ή άλλης εκπαιδευτικής πλατφόρμας (π.χ. [Edmodo](#) ή [Moodle](#)).

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Κρίνεται απαραίτητη η εξοικείωση του εκπαιδευτικού και των μαθητών με *ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες*, πλοήγηση στο διαδίκτυο και διερευνητική προσέγγιση ψηφιακών πόρων. Παράλληλα, απαιτείται γνώση λογισμικών δημιουργίας αρχείων κειμένου, παρουσίασης, εννοιολογικών χαρτών και διαδραστικής αφίσας ([Education Glog](#)).

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το συγκεκριμένο σενάριο διδασκαλίας επιχειρεί να καταδείξει τη σημαντικότητα των φιλικών σχέσεων στη ζωή του ανθρώπου και ταυτόχρονα να αναδείξει θετικές και αρνητικές πτυχές αυτών των σχέσεων. Το κείμενο του σχολικού βιβλίου αποτελεί την αφετηρία αλλά και σημείο αναφοράς ενός ταξιδιού στον χώρο και τον χρόνο, στα γράμματα και τις τέχνες. Οι μαθητές συνεργαζόμενοι σε ομάδες αναζητούν και αξιοποιούν ποικιλία ψηφιακών πόρων, ώστε μέσω των πολυτροπικών τους κειμένων να επιχειρήσουν να εξηγήσουν γιατί ασχολούνται με το ίδιο θέμα άνθρωποι που διαφέρουν ως προς τον τόπο και την εποχή που έζησαν, ως προς τις πολιτισμικές τους καταβολές, τα μέσα έκφρασης και τις επιδιώξεις τους.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η ύπαρξη φιλικών δεσμών στη ζωή ενός ανθρώπου θεωρείται θεμέλιος λίθος για την ισορροπημένη ανάπτυξή του. Ειδικότερα στην εφηβεία η αναζήτηση φίλων είναι ενέργεια ταυτόσημη με την αναζήτηση της ταυτότητας του νεαρού ατόμου (Cole & Cole, 2002). Το κείμενο της 10ης ενότητας με το κατάλληλο λεξιλόγιο και την αντιθετική του δομή συμπυκνώνει τους βασικούς άξονες προσέγγισης του θέματος και αποτελεί ισχυρό ερέθισμα, για να εκφράσουν οι έφηβοι μαθητές τις απόψεις τους βασιζόμενοι σε προσωπικές εμπειρίες. Το αρχαίο ελληνικό κείμενο προσεγγίζεται, λοιπόν, ως φορέας προβληματισμού και διαλέγεται με τα βιώματα του παρόντος και με δημιουργήματα διαφόρων εποχών. Από την οπτική αυτή ένα μάθημα γλώσσας αποτελεί ταυτόχρονα και μάθημα για τον κόσμο στο πλαίσιο των *πολυγραμματισμών* (Κουτσογιάννης, 2012).

Οι δραστηριότητες που περιλαμβάνονται στην πρόταση διδασκαλίας ακολουθούν τις *Αρχές της Μάθησης Μέσω Σχεδιασμού*, καθώς παρακινούν τους μαθητές να επεξεργαστούν και να αναδιαμορφώσουν τα δεδομένα των εργασιών τους και παράλληλα να εκφραστούν μέσα από πολυτροπικά περιβάλλοντα (Kalantzis, & Core, 2008). Ο παιδαγωγικός στόχος της διαδικασίας αυτής προσανατολίζεται στη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών, που θα επιτρέψουν σε κάθε μαθητή μέσω της αλληλεπίδρασης με τους συμμαθητές και τον εκπαιδευτικό να προχωρήσει σε γνωστικό επίπεδο ανώτερο από αυτό που ήδη έχει κατακτήσει, κατά το πρότυπο της *ζώνης επικείμενης ανάπτυξης* (Vygotsky, 2008). Οι κατάλληλες συνθήκες δημιουργούνται στο πλαίσιο της ομάδας, όπου η μάθηση σύμφωνα με τις αρχές του *κοινωνικού εποικοδομισμού* αποτελεί προϊόν αλληλεπίδρασης σε συγκεκριμένες επικοινωνιακές περιστάσεις και μέσα από την υλοποίηση κοινών δραστηριοτήτων (Foulin & Mouchon, 2001).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να προβληματιστούν για τη σημασία της φιλίας στη ζωή του ανθρώπου.
- Να προσδιορίσουν τις αιτίες που οδηγούν τους ανθρώπους σε αντιφάσεις στο θέμα της φιλίας.
- Να κατανοήσουν τη διαχρονικότητα και την οικουμενικότητα των βασικών αναγκών αλλά και των ελαττωμάτων του ανθρώπου.
- Να προσεγγίσουν την αρχαία ελληνική γραμματεία ως κρίκο μιας αλυσίδας διαχρονικού και πανανθρώπινου στοχασμού.
- Να συνδέσουν τα βιώματά τους με τον θεωρητικό στοχασμό.
- Να γνωρίσουν μια σημαντική προσωπικότητα που επηρέασε την ανθρώπινη σκέψη.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να εντοπίσουν στοιχεία που χαρακτηρίζουν κείμενα φιλοσοφικού στοχασμού.
- Να συνδέσουν τη μορφή (αντιθετική σύνταξη) με το περιεχόμενο (αντίφαση λόγων και πράξεων) του κειμένου.
- Να γνωρίσουν το «λεύκωμα» ως κειμενικό είδος.
- Να αναπτύξουν λεκτικές ικανότητες που διευκολύνουν τη συνεργασία.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να εξοικειωθούν με τη δημιουργική αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών.
- Να ασκηθούν στην κριτική διερεύνηση ψηφιακών πόρων.
- Να συγκρίνουν στάσεις και απόψεις άλλων ανθρώπων με τα προσωπικά τους βιώματα και να εκφράσουν πολυτροπικά τα συμπεράσματά τους.
- Να προσεγγίσουν κριτικά τις εργασίες τις δικές τους και των συμμαθητών τους και να αιτιολογήσουν τις επιλογές τους.
- Να καλλιεργήσουν δεξιότητες επικοινωνίας και επιχειρηματολογίας.
- Να δομήσουν ορθό, σαφή και περιεκτικό λόγο, που ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένες περιστάσεις.

Διδακτικές πρακτικές

Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες, δέχονται και προσφέρουν ανατροφοδότηση σχετικά με τα καθήκοντά τους, ώστε να καλλιεργήσουν και να ενδυναμώσουν δεξιότητες συνεργασίας. Ακολουθούν προφορικές και γραπτές οδηγίες, ενώ σταδιακά ενθαρρύνονται να αυτενεργήσουν και να διαμορφώσουν τον δικό τους τρόπο έκφρασης. Εντοπίζουν υλικό, επιλέγουν, απορρίπτουν, συνδυάζουν και ασκούνται σε διαδικασίες οργάνωσης της σκέψης τους. Τέλος, εξοικειώνονται με τη χρήση περιβάλλοντος εικονικής τάξης.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Ο τίτλος του κειμένου «Ο Σωκράτης για τη φιλία» δίνει την αφορμή για μια συζήτηση μεταξύ των μαθητών σχετικά με τα χαρακτηριστικά και την αναγκαιότητα της φιλίας. Το θέμα αυτό έχει στενή συνάφεια με τα βιώματα και τις ανάγκες των εφήβων, οπότε η αρχική συζήτηση θα πυροδοτήσει το ενδιαφέρον τους για το περιεχόμενο του μαθήματος.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η πρόταση αυτή καλύπτει τη διδασκαλία του κειμένου [«Ο Σωκράτης για τη φιλία»](#), που περιλαμβάνεται στο Α΄ μέρος της Ενότητας 10 του σχολικού εγχειριδίου για την Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Α΄ Γυμνασίου. Επιπλέον, οι διδακτικοί στόχοι που αναφέρονται στο [Βιβλίο του Εκπαιδευτικού, σελ. 66](#) για τη διδασκαλία του συγκεκριμένου κειμένου αποτελούν μέρος της στοχοθεσίας του σεναρίου.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Η χρήση των νέων τεχνολογιών παρέχει στους μαθητές τη δυνατότητα ταχύτατης πρόσβασης σε δοσμένες πηγές, αλλά κυρίως τη δυνατότητα αναζήτησης και επιλογής από μια πληθώρα σχετικού υλικού. Έτσι, οι μαθητές στο ελεγχόμενο περιβάλλον διδασκαλίας σταδιακά υιοθετούν στάσεις ασφαλούς περιήγησης στον κυβερνοχώρο. Επιπλέον, η χρήση των εφαρμογών γραφείου ενός υπολογιστή επιτρέπει στα παιδιά να εκφραστούν πολυτροπικά και να συν-δημιουργήσουν (Ράπτης & Ράπτη, 2004).

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Α΄ Γυμνασίου:

-Ενότητα 10: [«Ο Σωκράτης για τη φιλία»](#).

-[Βιβλίο Εκπαιδευτικού](#).

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α΄ Γυμνασίου – [Ενότητα 10^η](#): Η αγάπη για τους συνανθρώπους μας – Οι φιλικοί δεσμοί – Η αγάπη.

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Β΄ Γυμνασίου – [Ενότητα 10^η](#): Η αγάπη για τους συνανθρώπους μας – Οι φιλικοί δεσμοί – Η αγάπη.

Κικέρων. *Περί Φιλίας* [*De Amicitia*]: [Απόσπασμα VI](#). 1997. Μτφρ. Μ. Κεκροπούλου. Αθήνα: Ενάλιος. Από το ψηφιακό σχολικό βιβλίο της Έκφρασης – Έκθεσης Γ΄ Λυκείου, Κεφάλαιο «Ιστορία του δοκιμίου», [Από την ιστορία του δοκιμίου](#), 1^η Δραστηριότητα από το Πρόσθετο ψηφιακό υλικό στο πλαίσιο του ψηφιακού εμπλουτισμού σχολικών βιβλίων από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας: «Κικέρων, *Περί Φιλίας* (απόσπασμα)».

Μπόρχες, Χ.-Λ. [«Ποίημα στους φίλους»](#). Στο *Ποιήματα*. 1995. Μτφρ. Δ. Καλομοίρης. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα. Από το ψηφιακό σχολικό βιβλίο της Νεοελληνικής Γλώσσας Β΄ Γυμνασίου – Ενότητα 3. «Φίλοι για πάντα». [Α. Εισαγωγικά Κείμενα](#): Ερωτήσεις κατανόησης, τελευταία δραστηριότητα από το Πρόσθετο ψηφιακό υλικό στο πλαίσιο του ψηφιακού εμπλουτισμού σχολικών βιβλίων από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Αριστοτέλης, [«Ηθικά Νικομάχεια» 1169b3-1170b19, 1171a21-1172a15](#). Στο *Aristotelis Ethica Nicomachea*. 1894 [ανατ. 1962]. Ed. I. Bywater. Oxford: Clarendon Press [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα – Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας].

Γκιμπράν, Χ. [«Για τη Φιλία»](#). Στο *Ο Προφήτης*. 1997. Μτφρ. Κ. Παχύδης. Αθήνα: Ιάμβλιχος [«Ναυαγός, ...σκέψεις κι ιστορίες ενός ναυαγού» - Ιστολόγιο].

Γρηγορίου του Θεολόγου, [Λόγος 11: «Τοῦ αὐτοῦ, εἰς Γρηγόριον Νύσσης, τὸν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἀδελφόν, ἐπιστάντα μετὰ τὴν χειροτονίαν»](#). Στο *Τοῦ ἐν Ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Ἀρχιεπισκόπου Κων/πόλεως – ΤΑ*

[ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ](#), Tomus Primus, *Patrologia Graeca [Patrologiae Graecae Cursus Completus]*, v. 35. 1857. Ed. J.-P. Migne. Paris. [Ιστοχώρος του Ν. Μαμαλούγκου - Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών / Google Books / “Graeca Patristica-Patrologia Graeca”].

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

[«Σωκράτης»](#), 2012-3 (διάρκεια 24'38''). Από την εκπομπή της ET3 «Animated Φιλόσοφοι». Ιδέα, σενάριο, σκηνοθεσία: Γ. Χατζηβασιλείου, Αφήγηση, συνεντεύξεις, μουσική επιμέλεια: Γ. Χατζηβασιλείου [πηγή: YouTube].

Τραγούδια / Ηχητικά αποσπάσματα

[«Οι φίλοι»](#) (διάρκεια: 3'26''). Στίχοι – μουσική: Χάρις Αλεξίου, εκτέλεση: Χάρις Αλεξίου, ενορχήστρωση: Χάρης Ανδρεάδης, από το CD «Οδός Νεφέλης '88», Universal, 2011.

[“The Friendship Song - Friends are Quiet Angels”](#) (διάρκεια: 2'52''). Στίχοι - μουσική: Gloria Skleron & Barbara Rothstein, εκτέλεση: Molly Pasutti, από CD του Wedding Music Central, CA - USA, 2007 [πηγή: YouTube].

[«Χρώμα δεν αλλάζουνε τα μάτια»](#) (διάρκεια: 3'09''). Στίχοι: Μιχάλης Γκανάς, μουσική: Δημήτρης Παπαδημητρίου, εκτέλεση: Γεράσιμος Ανδρεάτος – Σοφία Παπάζογλου. Από την εκπομπή της NET «Μεσογείων 136», 28/02/2013 [πηγή: YouTube].

Ταινίες / Ντοκιμαντέρ

[«Άθικτο» \[Untouchable\]](#) 2011 (διάρκεια: 112'), σενάριο – σκηνοθεσία: Olivier Nakache – Eric Toledano (παρουσίαση ταινίας) [πηγή: “Sevenart” – Ιστοχώρος για τον Κινηματογράφο]

[«Το δέντρο που πληγώναμε»](#) 1986 (διάρκεια: 75'), σενάριο - σκηνοθεσία: Δήμος Αβδελιώδης, μουσική: Δημήτρης Παπαδημητρίου, παραγωγή: Δήμος Αβδελιώδης & Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου (παρουσίαση ταινίας) [πηγή: “Sevenart” – Ιστοχώρος για τον Κινηματογράφο].

Ιστοσελίδες

Αποστολοπούλου, Θ. [«Η φιλία στους εφήβους!»](#) [πηγή: “My family”].

Βενιού, Ε. [«Ο κολλητός κάνει καλό στην υγεία»](#), εφημ. «Το Βήμα», 13/02/2012.

[Edmodo](#) [Εκπαιδευτική πλατφόρμα μάθησης].

Ελληνικά Βικιφθέγματα: [Φιλία - Φίλοι](#) [Διαδικτυακή Επιτομή Ρήσεων και Αποφθεγμάτων].

[Glogster](#) [Διαδικτυακή εκπαιδευτική πλατφόρμα].

[Ηλεκτρονική Σχολική Τάξη \(η-Τάξη\)](#) [Ηλεκτρονική πλατφόρμα της Ομάδας Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών για την υπηρεσία Ηλεκτρονικής Διαχείρισης Τάξης του Πανελλήνιου Σχολικού Δικτύου].

[Μέγα Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας](#) των Liddell, H.- Scott, R. 1901-1904 [1897].

τ. I - IV. Μτφρ. Ξ. Μόσχος - Μ. Κωνσταντινίδης. Αθήνα: Ι. Σιδέρης.

[πηγή: Πανεπιστήμιο Αιγαίου – Τμήμα Μαθηματικών: Εργαστήριο Υπολογιστικών Μαθηματικών, Μαθηματικού Λογισμικού και Ψηφιακής Τυπογραφίας].

[Moodle](#) [Εκπαιδευτική πλατφόρμα μάθησης]

[Padlet](#) [Ελεύθερο λογισμικό επεξεργασίας ψηφιακού υλικού]

[Πώς να γίνετε καλύτεροι με τους φίλους σας](#), 10/06/2013 [πηγή: «Ο Κόσμος της Ψυχολογίας» - Ιστολόγιο].

[Text2MindMap](#) [Ελεύθερο λογισμικό κατασκευής εννοιολογικών χαρτών]

[Φιλία](#)

[πηγή: «Γνωμολογικόν» - Αποφθέγματα, Γνωμικά, Αφορισμοί, Ρητά, Παροιμίες και άλλα].

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α΄ Φάση: 3 ώρες στο εργαστήριο Πληροφορικής

Με αφορμή τον τίτλο της ενότητας γίνεται μια σύντομη συζήτηση σχετικά με τη φιλία, κατά την οποία οι μαθητές εκφράζουν τις σκέψεις τους γενικά για το θέμα και ενημερώνονται για την αποστολή τους να συντάξουν ένα ψηφιακό λεύκωμα για τη φιλία. Καθώς η συγκεκριμένη ενότητα αποτελεί την πρώτη επαφή των μαθητών με την προσωπικότητα του μεγάλου φιλοσόφου, ακολουθεί η προβολή επιλεγμένων αποσπασμάτων από το βίντεο [«Σωκράτης»](#) της σειράς «Animated Φιλόσοφοι» της ET3. Προτείνονται οι ενότητες: α) Η εποχή του Σωκράτη (1'18''- 5'15''), β) Η μέθοδος της διδασκαλίας του Σωκράτη (8'41''- 13'30'') και γ) Το τελευταίο μάθημα του Σωκράτη (17'31''- 23'58''). Στο τέλος της προβολής οι μαθητές εκφράζουν προφορικά τις εντυπώσεις τους από τη ζωή και το έργο του φιλοσόφου.

Ακολουθεί η ανάγνωση του κειμένου από τον εκπαιδευτικό και η διερεύνηση των βασικών νοηματικών αξόνων: τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου από τη μια και οι επιλογές των ανθρώπων από την άλλη ([1ο Φύλλο Εργασίας](#)). Οι μαθητές, χωρισμένοι σε ομάδες, αποτυπώνουν τη διάσταση ανάμεσα στα λόγια και τα έργα των ανθρώπων της εποχής του Σωκράτη με τη δημιουργία ενός εννοιολογικού χάρτη (κοινή εργασία για όλες τις ομάδες). Μπορούν να χρησιμοποιήσουν οποιοδήποτε σχετικό λογισμικό γνωρίζουν, ενώ αν δε γνωρίζουν κανένα, προτείνεται το [Text2MindMap](#), επειδή δε χρειάζεται εγκατάσταση. Γίνεται μια σύντομη συζήτηση στην ολομέλεια με στόχο οι μαθητές να συνδέσουν το περιεχόμενο του κειμένου με την άποψη του Κικέρωνα, που αναφέρθηκε στο βίντεο, ότι ο Σωκράτης κατέβασε τη φιλοσοφία από τα ουράνια στη γη και την έβαλε στα σπίτια των ανθρώπων.

Οι μαθητές συνεχίζουν με σύγκριση των απόψεων του Σωκράτη για τη φιλία, όπως τις γνώρισαν από το κείμενο του Ξενοφώντα, με τις αντίστοιχες απόψεις άλλων διανοητών από διάφορες εποχές. Κάθε ομάδα συντάσσει ένα αρχείο της επιλογής της

(κείμενο, παρουσίαση) με το οποίο ενημερώνει τις άλλες ομάδες για τις απόψεις των δημιουργών και εκφράζει τα συμπεράσματά της από τη συγκριτική μελέτη. Παράλληλα, κάθε ομάδα εμπλουτίζει τον εννοιολογικό χάρτη της προηγούμενης άσκησης με νέα στοιχεία που συμπληρώνουν τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου.

Η πρώτη ομάδα επισκέπτεται την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα και μελετά δύο αποσπάσματα από τα «Ηθικά Νικομάχεια» του Αριστοτέλη: «Ηθικά Νικομάχεια», 1169b3–1170b19 και 1171a21–1172a15. Η δεύτερη ομάδα μελετά ένα απόσπασμα από το έργο του Κικέρωνα «Περί φιλίας» και ένα απόσπασμα από τους λόγους του Γρηγορίου του Θεολόγου. Η τρίτη ομάδα μελετά το κείμενο «Για τη φιλία» του Χαλίλ Γκιμπράν και το «Ποίημα στους φίλους» του Χόρχε Λουίς Μπόρχες. Τέλος, η τέταρτη ομάδα ασχολείται με τρία άρθρα σχετικά με τη φιλία: «Η φιλία στους εφήβους», «Πώς να γίνετε καλύτεροι φίλοι με τους φίλους σας», «Ο κολλητός κάνει καλό στην υγεία».

Β΄ Φάση: 1 ώρα στο εργαστήριο Πληροφορικής

Οι μαθητές σε ομάδες συνεχίζουν το Φύλλο Εργασίας που παρέλαβαν στην προηγούμενη φάση, τώρα όμως κάθε ομάδα αναλαμβάνει να εντοπίσει μόνη της και να παρουσιάσει στους υπόλοιπους συγκεκριμένο αριθμό έργων από διαφορετικό χώρο: η πρώτη ομάδα καλείται να εντοπίσει και να παρουσιάσει τέσσερα έως πέντε τραγούδια, ελληνικά ή ξένα, η δεύτερη ομάδα να αναζητήσει τρία έως τέσσερα λογοτεχνικά κείμενα, η τρίτη ομάδα αναλαμβάνει να παρουσιάσει δύο τρεις σχετικές κινηματογραφικές ταινίες και η τέταρτη ομάδα να συγκεντρώσει επτά με οκτώ αποφθέγματα και παροιμίες. Ο εκπαιδευτικός καθοδηγεί τους μαθητές στη διατύπωση των κατάλληλων λέξεων στις μηχανές αναζήτησης, μεριμνά για την καταλληλότητα των ψηφιακών πόρων που εντοπίζουν και παρεμβαίνει όπου θεωρεί ότι δυσκολεύονται στην ανεύρεση σχετικού υλικού. Για τον λόγο αυτόν, κρίνεται σκόπιμο να έχει προετοιμάσει έναν κατάλογο αντίστοιχης θεματολογίας, τον οποίο θα αξιοποιήσει ανάλογα με τα δεδομένα της τάξης.

Για τη θεματολογία κάθε ομάδας αναφέρονται ενδεικτικά οι εξής πηγές:

1. Για τα τραγούδια το YouTube παρέχει εύχρηστη μηχανή αναζήτησης. Σχετική θεματολογία υπάρχει στα τραγούδια: [«Οι φίλοι»](#) της Χαρούλας Αλεξίου, [«Χρώμα δεν αλλάζουμε τα μάτια»](#) του Γεράσιμου Ανδρεάτου, « [“The Friendship Song - Friends are Quiet Angels”](#) των Gloria Skleron & Barbara Rothstein κ.ο.κ.
2. Τα λογοτεχνικά κείμενα μπορούν να αναζητηθούν στα σχολικά εγχειρίδια λογοτεχνίας της [Α΄](#) και [Β΄](#) Γυμνασίου, όπου υπάρχει σχετική θεματική ενότητα. Τα βιβλία είναι αναρτημένα στο [«Ψηφιακό Σχολείο»](#).
3. Σχετικά με τις κινηματογραφικές ταινίες μπορούν να αναφερθούν [«Το δέντρο που πληγώναμε»](#) του Δήμου Αβδελιώδη και η γαλλική ταινία [«Αθικτοι»](#) των Ολιβιέ Νακάς και Ερίκ Τολεντανό.
4. Τα [Βικιφθέγματα](#) και το [Γνωμικολογικόν](#) παρέχουν πληθώρα από αποφθέγματα και παροιμίες με δυνατότητα θεματικής αναζήτησης.

Γ΄ Φάση: 2 ώρες στο εργαστήριο Πληροφορικής

Στη φάση αυτή οι ομάδες μετασχηματίζονται περιλαμβάνοντας ένα μέλος από κάθε προηγούμενη ομάδα. Το τελικό προϊόν που θα καταθέσουν οι νέες ομάδες είναι η δημιουργία λευκώματος-διαδραστικής αφίσας με θέμα τη φιλία, όπου θα ενσωματωθούν υλικό και αρχεία από κάθε προηγούμενη εργασία (αρχείο κειμένου ή παρουσίασης, εικόνα, σύνδεσμος και ό,τι άλλο έχει δημιουργηθεί) ([Φύλλο Εργασίας 2](#)). Οι μαθητές μπορούν να αξιοποιήσουν όποιο λογισμικό γνωρίζουν. Σε περίπτωση που δε γνωρίζουν κάτι σχετικό προτείνεται το [Padlet](#), καθώς δεν απαιτεί λογαριασμό και είναι εύκολο στη χρήση του. Το περιεχόμενο και η μορφή της αφίσας καθορίζονται από τις επιλογές των μαθητών. Επιπλέον, στο στάδιο αυτό καλούνται να συντάξουν ένα κείμενο με τις απόψεις που πιθανολογούν ότι θα εξέφραζε ο Σωκράτης, αν ζούσε στη σύγχρονη εποχή.

Ακολουθεί συζήτηση στην ολομέλεια, ώστε να ερμηνευτεί το γεγονός ότι ασχολούνται με το ίδιο θέμα άνθρωποι που διαφέρουν ως προς τον τόπο και την εποχή που έζησαν, τις πολιτισμικές τους καταβολές, τα μέσα έκφρασης και τους

στόχους τους. Η διαδικασία ολοκληρώνεται με την αιτιολογημένη αξιολόγηση (προφορικά) κάθε αφίσας από τις άλλες ομάδες, την ανάδειξη της καλύτερης και την ανάρτησή της στην ηλεκτρονική τάξη του σχολείου στο Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο.

Η αξιολόγηση των μαθητών από τον διδάσκοντα γίνεται σε κάθε φάση με κριτήρια την κατανόηση του διδαγμένου κειμένου και τη συμμετοχή και τη συμβολή του καθενός στο ομαδικό έργο. Επίσης, κρίνεται και ο βαθμός αξιοποίησης όλων των προηγούμενων εργασιών στην τελική αφίσα-λεύκωμα.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο Εργασίας 1 – Ομάδα Α

*Σημείωση: Σε οποιαδήποτε φάση της εργασίας σας χρειαστείτε Λεξικό Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε την ψηφιοποιημένη μορφή του λεξικού [Liddell Scott](#).

1. Αφού μελετήσετε το κείμενο με τη βοήθεια των γλωσσικών σχολίων, να αποτυπώσετε σε έναν εννοιολογικό χάρτη το περιεχόμενό του: η μία κεντρική έννοια θα είναι τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου και η άλλη οι επιλογές των ανθρώπων. Προσπαθήστε να αναδείξετε τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στις δύο έννοιες. Αν δεν γνωρίζετε κάποιο σχετικό λογισμικό, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το [Text2MindMap](#).
2. Επισκεφτείτε την Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα και μελετήστε δύο αποσπάσματα από τα «Ηθικά Νικομάχεια» του αρχαίου έλληνα φιλοσόφου Αριστοτέλη (έζησε 384-322 π.Χ.): [«Ηθικά Νικομάχεια» 1169b3-1170b19](#) και [1171a21-1172a15](#). Συγκρίνετε τις απόψεις του Αριστοτέλη σχετικά με τη φιλία με τις αντίστοιχες απόψεις του Σωκράτη, όπως αποτυπώνονται στο κείμενο του σχολικού βιβλίου. Με ένα αρχείο της επιλογής σας να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τα συμπεράσματα της εργασίας σας.
3. Αξιοποιώντας το περιεχόμενο των κειμένων που διαβάσατε στην προηγούμενη άσκηση, να εμπλουτίσετε τον εννοιολογικό χάρτη της άσκησης 1 με νέα στοιχεία που συμπληρώνουν τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου.
4. Να εντοπίσετε και να παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας τέσσερα με πέντε τραγούδια που έχουν ως θέμα τους τη φιλία μεταξύ των ανθρώπων. Σκεφτείτε τις κατάλληλες λέξεις-κλειδιά που θα χρησιμοποιήσετε στη μηχανή αναζήτησης.

Φύλλο Εργασίας 1 – Ομάδα Β

*Σημείωση: Σε οποιαδήποτε φάση της εργασίας σας χρειαστείτε Λεξικό Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε την ψηφιοποιημένη μορφή του λεξικού [Liddell Scott](#).

1. Αφού μελετήσετε το κείμενο με τη βοήθεια των γλωσσικών σχολίων, να αποτυπώσετε σε έναν εννοιολογικό χάρτη το περιεχόμενό του: η μία κεντρική έννοια θα είναι τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου και η άλλη οι επιλογές των ανθρώπων. Προσπαθήστε να αναδείξετε τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στις δύο έννοιες. Αν δεν γνωρίζετε κάποιο σχετικό λογισμικό, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το [Text2MindMap](#).
2. Μελετήστε [ένα απόσπασμα](#) από το έργο «Περί φιλίας» του ρωμαίου ρήτορα και πολιτικού Κικέρωνα (έζησε 106-43 π.Χ.) και την πρώτη παράγραφο από [τον 11^ο Λόγο](#) του Αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως και Πατέρα της Εκκλησίας Γρηγορίου του Θεολόγου (έζησε 329-389 μ.Χ.). Συγκρίνετε τις απόψεις των συγγραφέων σχετικά με τη φιλία με τις αντίστοιχες απόψεις του Σωκράτη, όπως αποτυπώνονται στο κείμενο του σχολικού βιβλίου. Με ένα αρχείο της επιλογής σας να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τα συμπεράσματά της εργασίας σας.
3. Αξιοποιώντας το περιεχόμενο των κειμένων που διαβάσατε στην προηγούμενη άσκηση, να εμπλουτίσετε τον εννοιολογικό χάρτη της άσκησης 1 με νέα στοιχεία που συμπληρώνουν τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου.
4. Να εντοπίσετε και να παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας επτά με οκτώ αποφθέγματα ή παροιμίες που έχουν ως θέμα τους τη φιλία μεταξύ των ανθρώπων. Σκεφτείτε τις κατάλληλες λέξεις-κλειδιά που θα χρησιμοποιήσετε στη μηχανή αναζήτησης.

Φύλλο Εργασίας 1 – Ομάδα Γ

*Σημείωση: Σε οποιαδήποτε φάση της εργασίας σας χρειαστείτε Λεξικό Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε την ψηφιοποιημένη μορφή του λεξικού [Liddell Scott](#).

1. Αφού μελετήσετε το κείμενο με τη βοήθεια των γλωσσικών σχολίων, να αποτυπώσετε σε έναν εννοιολογικό χάρτη το περιεχόμενό του: η μία κεντρική έννοια θα είναι τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου και η άλλη οι επιλογές των ανθρώπων. Προσπαθήστε να αναδείξετε τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στις δύο έννοιες. Αν δεν γνωρίζετε κάποιο σχετικό λογισμικό, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το [Text2MindMap](#).
2. Μελετήστε το κείμενο [«Για τη φιλία»](#) του λιβανέζου ποιητή και φιλοσόφου Χαλίλ Γκιμπράν (έζησε 1883-1931 μ.Χ.) και το [«Ποίημα στους φίλους»](#) του αργεντίνου λογοτέχνη Χόρχε Λουίς Μπόρχες (έζησε 1889-1986 μ.Χ.). Συγκρίνετε τις απόψεις των συγγραφέων σχετικά με τη φιλία με τις αντίστοιχες απόψεις του Σωκράτη, όπως αποτυπώνονται στο κείμενο του σχολικού βιβλίου. Με ένα αρχείο της επιλογής σας να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τα συμπεράσματα της εργασίας σας.
3. Αξιοποιώντας το περιεχόμενο των κειμένων που διαβάσατε στην προηγούμενη άσκηση, να εμπλουτίσετε τον εννοιολογικό χάρτη της άσκησης 1 με νέα στοιχεία που συμπληρώνουν τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου.
4. Να εντοπίσετε και να παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας δύο με τρεις κινηματογραφικές ταινίες, ελληνικές ή ξένες, που έχουν ως θέμα τους τη φιλία μεταξύ των ανθρώπων. Σκεφτείτε τις κατάλληλες λέξεις-κλειδιά που θα χρησιμοποιήσετε στη μηχανή αναζήτησης.

Φύλλο Εργασίας 1 – Ομάδα Δ

*Σημείωση: Σε οποιαδήποτε φάση της εργασίας σας χρειαστείτε Λεξικό Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε την ψηφιοποιημένη μορφή του λεξικού [Liddell Scott](#).

1. Αφού μελετήσετε το κείμενο με τη βοήθεια των γλωσσικών σχολίων, να αποτυπώσετε σε έναν εννοιολογικό χάρτη το περιεχόμενό του: η μία κεντρική έννοια θα είναι τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου και η άλλη οι επιλογές των ανθρώπων. Προσπαθήστε να αναδείξετε τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στις δύο έννοιες. Αν δεν γνωρίζετε κάποιο σχετικό λογισμικό, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το [Text2MindMap](#).
2. Μελετήστε τρία άρθρα που δημοσιεύτηκαν τα δύο τελευταία χρόνια στο διαδίκτυο: [«Η φιλία στους εφήβους»](#), [«Πώς να γίνετε καλύτεροι φίλοι με τους φίλους σας»](#), [«Ο κολλητός κάνει καλό στην υγεία»](#). Συγκρίνετε τις απόψεις των συγγραφέων σχετικά με τη φιλία με τις αντίστοιχες απόψεις του Σωκράτη, όπως αποτυπώνονται στο κείμενο του σχολικού βιβλίου. Με ένα αρχείο της επιλογής σας να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για τα συμπεράσματα της εργασίας σας.
3. Αξιοποιώντας το περιεχόμενο των κειμένων που διαβάσατε στην προηγούμενη άσκηση, να εμπλουτίσετε τον εννοιολογικό χάρτη της άσκησης 1 με νέα στοιχεία που συμπληρώνουν τα χαρακτηριστικά του καλού φίλου.
4. Να εντοπίσετε και να παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας τρία με τέσσερα λογοτεχνικά κείμενα κινηματογραφικές ταινίες, ελληνικές ή ξένες, που έχουν ως θέμα τους τη φιλία μεταξύ των ανθρώπων. Σκεφτείτε τις κατάλληλες λέξεις-κλειδιά που θα χρησιμοποιήσετε στη μηχανή αναζήτησης.

Φύλλο Εργασίας 2 – Κοινό για όλες τις ομάδες

Έφτασε η ώρα να δημιουργήσετε το δικό σας ψηφιακό λεύκωμα για τη φιλία. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε όποιο πρόγραμμα διαδραστικής αφίσας γνωρίζετε. Αν δε γνωρίζετε κάποιο σχετικό, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το [Padlet](#).

1. Καταγράψτε τις δικές σας απαντήσεις στο ερώτημα «Πώς είναι ο καλός φίλος;» και ενσωματώστε στο λεύκωμά σας σχετικές εικόνες.
2. Μελετήστε όλες τις εργασίες που ετοιμάστηκαν στην προηγούμενη φάση. Επιλέξτε και ενσωματώστε στο λεύκωμά σας μία με δύο από κάθε προηγούμενη δραστηριότητα.
3. Εμπλουτίστε το λεύκωμα σας με λέξεις και φράσεις των αρχαίων ελληνικών σχετικές με τη φιλία. Μπορείτε να τις αναζητήσετε στα κείμενα προηγούμενων εργασιών.
4. Υποθέστε ότι ο Σωκράτης ζει στη σύγχρονη εποχή και εσείς είστε μαθητές του, όπως ήταν ο Ξενοφώντας. Ξαναγράψτε το κείμενο του σχολικού βιβλίου (στα νέα ελληνικά), κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές, ώστε να φανούν οι απόψεις που θεωρείτε ότι θα εξέφραζε σήμερα ο Σωκράτης για τη φιλία μεταξύ των ανθρώπων.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Η συγκεκριμένη πρόταση διδασκαλίας μπορεί να αποτελέσει μέρος ενός ευρύτερου Project σχετικά με τη φιλία, στο πλαίσιο μιας ημιτυπικής εκπαιδευτικής δράσης. Στην περίπτωση αυτή, το σενάριο επεκτείνεται χρονικά και περιλαμβάνει μελέτη περισσότερων κειμένων, ιδιαίτερα αποσπασμάτων από τα [«Ηθικά Νικομάχεια»](#) του Αριστοτέλη. Μια εναλλακτική εκδοχή θα μπορούσε να εστιάσει στη σύγκριση των αξιών τότε και τώρα. Προτείνεται, επίσης, να αξιοποιηθούν και άλλες μορφές τέχνης (π.χ. ζωγραφική, θέατρο) και καλό θα ήταν να εμπλουτιστεί το σενάριο με προσωπικές δημιουργίες των μαθητών (ζωγραφιές, ποιήματα, τραγούδια, αφηγήματα).

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Αναμένεται ότι η θεματολογία του σεναρίου θα προσελκύσει το ενδιαφέρον των μαθητών, καθώς συνδέεται άμεσα με ένα ζήτημα φλέγον για τους εφήβους. Πιθανές δυσκολίες θα προκύψουν από τον βαθμό εξοικείωσης με ομαδικές δραστηριότητες, αλλά και από την ελευθερία που παρέχει το σενάριο στη σύνταξη του τελικού προϊόντος (αφίσα-λεύκωμα). Η ελευθερία αυτού του τύπου δυσκολεύει τους μαθητές που έχουν συνηθίσει να ακολουθούν κατά γράμμα τις υποδείξεις του διδάσκοντος. Στο σημείο αυτό θα χρειαστεί ο κατάλληλος χειρισμός από τον φιλόλογο, προκειμένου να γίνει για τους μαθητές η μετάβαση σε επόμενο στάδιο νοητικής ανάπτυξης.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βιγκότσκι, Λ. 2008. *Σκέψη και Γλώσσα*. Μτφρ. Μ. & Α. Ρόδη. Αθήνα: Γνώση.
- Cole, M. & S. Cole. 2002. *Η ανάπτυξη των παιδιών*. Τόμος Γ: *Η εφηβεία*. Μτφρ. Μ. Σόλμαν. Αθήνα: «Τυπωθήτω» - Γ. Δαρδανός.
- Foulin, j. & S. Mouchon. 2002. *Εκπαιδευτική Ψυχολογία*. Μτφρ. Μ. Φανιουδάκη. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Kalantzis, M. & B. Core. 2008. *Νέα Μάθηση. Μετασχηματιστικοί Σχεδιασμοί για την Παιδαγωγική και την Αξιολόγηση*. [30/11/2013]
<http://neamathisi.com/learning-by-design/>
- Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ιδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.
http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf
- Ράπτης, Α. & Α. Ράπτη. 2004. *Μάθηση και διδασκαλία στην εποχή της πληροφορίας: Α' Τόμος. Συνολική προσέγγιση*. Αθήνα: Α. Ράπτη.